
ИЗКУСТВЕНИЯТ ИНТЕЛЕКТ КАТО ИКОНОМИЧЕСКИ ФАКТОР: ЕФЕКТИ, ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И СТРАТЕГИЧЕСКИ НАСОКИ

Даниел Петров Петров

Институт по аграрна икономика – София

ARTIFICIAL INTELLIGENCE AS AN ECONOMIC FACTOR: EFFECTS, CHALLENGES AND STRATEGIC IMPLICATIONS

Daniel Petrov Petrov

Institute of Agricultural Economics – Sofia

Abstract: *This paper explores the economic dimensions of artificial intelligence (AI) as a transformative general-purpose technology with far-reaching implications for production functions, labor markets, business models, and international competitiveness. The study aims to construct an analytical framework for understanding the economic impact of AI, including its enabling factors, institutional prerequisites, and socio-political consequences. Using an interdisciplinary methodology grounded in OECD, IMF, and McKinsey data, and theoretical insights from political economy and innovation economics, the analysis identifies key dynamics through which AI influences productivity, capital deepening, labor structures, and income inequality. The research also examines the transformation of business models, the evolution of algorithmic competition, and the regulatory challenges concerning transparency, ethics, and digital sovereignty. The findings emphasize the need for adaptive public policy, coordinated innovation strategies, and socially conscious regulation to reconcile AI efficiency with societal sustainability. The paper concludes with directions for future research on institutional adaptation, regional implementation capacity, and metrics for assessing the long-term effects of AI on economic systems.*

Keywords: *artificial intelligence, economic growth, labor market, algorithmic economy, digital regulation*

Увод

Изкуственият интелект (ИИ) навлиза с ускорени темпове във всички сфери на икономическата дейност, като поставя редица нови въпроси относно производствените функции, пазарната структура и дългосрочните параметри на икономическия растеж. В икономическата теория ИИ може да се разглежда като генерализирана технология (general purpose technology – GPT), сходна с електричеството и информационните технологии, тъй като има потенциал да трансформира множество индустрии едновременно и да промени характера на труда, капитала и продуктивността [1][2]. Отвъд технологичното измерение, ИИ поставя въпроси за начина, по който икономическите системи реагират на радикални иновации – чрез адаптация на институции, преразпределение на ресурси и появата на нови икономически форми.

Именно в тази връзка настоящата разработка има за цел да изгради аналитична рамка, чрез която да се изследват икономическите аспекти на приложението на ИИ – включително факторите, които го улесняват, закономерностите, които го характеризират, и тенденциите, които може да предизвика.

Разработката разглежда ИИ не просто като технологична новост, а като икономически феномен с потенциал да реорганизира производствените функции, да измества трудови ресурси и да променя баланса между публичен и частен сектор в условията на глобална конкуренция. Този подход се базира на комбинация от неокласическа икономика, институционален анализ и политическа икономия, като се използват както емпирични изследвания (например данни от OECD, IMF, McKinsey Global Institute) [3][4][5], така и теоретични рамки, предложени от учени като Acemoglu, Autor, Rodrik и Brynjolfsson [6][7][8][1].

Методологически разработката използва интердисциплинарен подход, който комбинира анализ на научната литература с преглед на макроикономически данни, фирмени стратегии и регулаторни реакции. Основният изследователски въпрос е следният: какви икономически трансформации настъпват вследствие от прилагането на ИИ и какви са факторите, които обуславят различията в неговото въздействие по сектори, региони и социални групи? В този контекст разработката цели да отговори на три взаимосвързани задачи: първо, да идентифицира основните икономически условия за успешното приложение на ИИ; второ, да анализира механизмите, чрез които ИИ влияе върху производителността, труда и капитала; и трето, да предвиди основните икономически и социални ефекти от неговото дифузиране в средносрочен и дългосрочен план. Разглеждането на ИИ като икономически процес предполага също така анализ на външните ефекти, рисковете от пазарна концентрация и необходимостта от публична намеса чрез регулации, иновационна политика и социална защита. Като общ подход, текстът настоява, че икономическият анализ на ИИ не трябва да се ограничава до технологична ефективност, а да включва разбирането на ИИ като институционално и социално вграден процес, чието въздействие зависи от контекста, капацитета на държавата и стратегиите на ключови икономически актьори.

Ключови икономически фактори за развитието и приложението на ИИ

Развитието и приложението на ИИ се обуславят от комплексна съвкупност от икономически фактори, които включват както наличието на материални и нематериални ресурси, така и институционалния капацитет за адаптация и управление на технологичната трансформация. На първо място, един от ключовите фактори е наличието на значителен капиталов ресурс, тъй като разработването, обучението и внедряването на модели на ИИ изисква значителни инвестиции в изчислителна инфраструктура, софтуер, данни и човешки ресурси [9]. Според доклад на McKinsey, държави и компании, които инвестират целенасочено в ИИ, могат да увеличат своя БВП с 1.2% годишно до 2030 г. [10]. Освен инвестиции, развитието на ИИ зависи от наличието на висококвалифициран човешки капитал – специалности в сферата на машинното обучение, статистиката, икономиката и етиката на технологиите. Недостигът на такива кадри в развиващите се страни представява структурна бариера за иновационно догонване, като същевременно увеличава глобалната асиметрия в достъпа до технологично предимство [11]. Друг съществен фактор е достъпът до данни – в новата икономика данните функционират като основен производствен фактор, чрез който се обучават алгоритми, персонализират се услуги и се изграждат конкурентни предимства [12]. Икономическата стойност на данните се обуславя не само от техния

обем, а от възможността те да бъдат структурирани, обработвани и използвани по начин, който създава предсказуемост и контрол – елемент, който изисква капацитет за дигитална инфраструктура и регулаторна яснота. Страни със силни цифрови екосистеми – като САЩ, Китай и Южна Корея – притежават не само технологичната, но и пазарната среда, необходима за приложението на ИИ в мащаб [13].

В допълнение, институционалната рамка – включително наличието на стратегическа визия, регулаторна гъвкавост и стимули за иновации – играе централна роля в изграждането на среда, в която ИИ може да се развива. Европейският съюз например поддържа стратегия за „устойчив и етичен ИИ“, която поставя акцент върху човешките права, прозрачността и отчетността на алгоритмите, но също така предвижда значителни инвестиции в научна инфраструктура и стартиращи компании [14]. Публичната политика, в този смисъл, действа не само като регулатор, а като координатор, инвеститор и понякога предприемач – роля, концептуализирана от Мариана Мацукато чрез понятието „предприемаческа държава“ [15]. Глобалното разпределение на капацитетите за ИИ е силно неравномерно и се характеризира с концентрация в определени хъбове – Силициевата долина, Шенжен, Сеул, Тел Авив – което създава геоикономически зависимости и външни зависимости за страни с ограничени вътрешни възможности. В този контекст, способността на една страна или регион да развие конкурентоспособна ИИ екосистема зависи от кумулативното взаимодействие между човешки капитал, инфраструктура, предприемаческа култура, достъп до рисков капитал и ясно институционално управление. Освен това е важно да се отбележи, че развитието на ИИ е подложено на „ефект на обратно влияние“ – самото му внедряване създава нови институционални предизвикателства, като въпроси за авторски права, неприкосновеност на личните данни, пазарна концентрация и асиметрии в информацията. Това предполага необходимост от адаптивни и експериментални регулаторни режими, които да могат да отговорят на скоростта и сложността на технологичната дифузия. Съществуват и секторни различия – ИИ се развива с различен темп и интензитет в сфери като финанси, здравеопазване, транспорт и образование, което отразява различните икономически и институционални изисквания на всяка индустрия. В обобщение, икономическите фактори, които влияят на развитието на ИИ, не са ограничени до наличието на технологии, а включват широка рамка от човешки, институционални и инфраструктурни условия, чиято комбинация определя капацитета за иновационно развитие и стратегическо приложение. III. Икономическа логика и закономерности в дифузията на ИИ

Разпространението на ИИ в икономиката следва определени закономерности, които могат да бъдат обяснени чрез теорията на генерализирани технологии (*general purpose technologies – GPTs*), икономиката на иновациите и динамиката на технологичната дифузия. ИИ притежава характеристиките на GPT – технология, която има широкообхватно приложение, постоянен потенциал за подобрене и способност да индуцира комплементарни иновации (Bresnahan and Trajtenberg, 1995). Исторически подобни технологии като електричеството и интернет са довели до значителни реструктурирани в производствените и организационни модели, но техните ефекти са се реализирали с времеви лаг, обусловен от необходимостта от адаптиране на съпътстващи институции, човешки капитал и бизнес практики. В случая с ИИ, подобен процес вече се наблюдава, като неговата дифузия е неравномерна по сектори, държави и социални групи. Емпирични изследвания показват, че ИИ има най-висока степен на проникване в сектори с интензивна обработка на данни – финанси, маркетинг, логистика и дигитални платформи – докато производствени сектори със слабо структурирани данни или висока физическа несигурност остават по-малко засегнати

(Brynjolfsson et al., 2018). От икономическа гледна точка, дифузията на ИИ може да се интерпретира чрез модела на продуктивна субституция – технологията позволява автоматизация на когнитивни и рутинни задачи, като води до трансформация на производствената функция и променя съотношението между капитал и труд (Acemoglu and Restrepo, 2018). Този процес, наречен „капиталово задълбочаване“, води до увеличаване на общата факторна продуктивност, но също така създава рискове от технологична безработица и социална поляризация. Въпреки това, ИИ създава и комплексни ефекти – появяват се нови професии, изискващи когнитивни, комуникационни и творчески умения, които са трудно автоматизируеми. В този контекст се утвърждава тезата за „технологичното изместване“, при което ИИ не просто замества труд, а реорганизира неговото съдържание и стойност (Autor, 2015). Закономерностите на дифузията зависят от множество фактори – степен на цифрова инфраструктура, фирмената култура, достъп до капитал, наличие на регулаторна яснота – и не следват линейна логика. Това обуславя необходимостта от нов тип институционална подкрепа за ИИ – включително инвестиции в адаптивно обучение, гъвкави пазари на труда и междусекторни политики за иновации. Допълнително, ИИ оказва влияние върху глобалните стойностни вериги – автоматизацията води до „репатриране“ на производства, които преди това бяха изнесени поради разлики в цената на труда, като по този начин се променя логиката на глобализацията (Bughin et al., 2018). Някои анализатори твърдят, че ИИ ще индуцира нова технологична вълна – четвърта индустриална революция – която ще бъде характеризирана не само с автоматизация, но и с кибер-физическа интеграция, персонализация на продуктите и радикална трансформация на пазарните структури (Schwab, 2016). Ефектите обаче са силно контекстуални – в страни с висока институционална стабилност и стратегическа визия ИИ ускорява растежа и иновациите, докато в страни с фрагментирани пазари и институционална слабост ИИ може да задълбочи неравенствата и да предизвика социална нестабилност. В обобщение, икономическата логика на дифузията на ИИ включва не само технологични характеристики, но и институционални, пазарни и социални променливи, които взаимодействат нелинейно и предопределят ефектите от внедряването му.

Влияние върху пазара на труда и преразпределението на дохода

Въздействието на ИИ върху пазара на труда и преразпределението на дохода е едно от най-дискутираните и чувствителни измерения на неговото приложение в съвременната икономика, тъй като поставя фундаментални въпроси относно бъдещето на заетостта, възможностите за професионална мобилност и социалната устойчивост на технологичния напредък. Икономическата литература предлага различни модели и емпирични сценарии, според които ИИ води до асиметрично въздействие върху заетостта – автоматизира рутинни и повтаряеми задачи, докато същевременно създава нови работни места, които изискват високи когнитивни и социални умения [4][16]. Това означава, че ИИ е не просто заместител на труда, а фактор, който преформатира структурата на търсенето и предлагането на работна сила. Концепцията за „поляризация на труда“ е особено релевантна в този контекст – тя описва тенденцията, при която търсенето на висококвалифицирани и нискоквалифицирани работни места расте, докато средноквалифицираните позиции намаляват [17]. Това води до ерозия на средната класа, нарастващи нива на неравенство и повишена несигурност сред големи групи от работещи. Освен това, ефектите на ИИ върху доходите не са неутрални – високообразованите и адаптивни служители могат да увеличат своите доходи чрез по-висока производителност, докато по-нискоквалифицираните работници се изпра-

вят пред риск от обесценяване на техния труд [18]. Тези динамики подчертават необходимостта от политически отговор в сферата на образованието, преквалификацията и социалната защита.

Данни на ОИСР показват, че страните с добре развити системи за учене през целия живот, както и с активни пазари на труда, демонстрират по-ниска степен на технологична безработица и по-високи нива на адаптивност [19]. Въпреки това, съществува и значителен риск от „дигитално неравенство“ – социално-икономическа сегрегация между онези, които имат достъп до дигитални компетенции и инфраструктура, и онези, които са изключени от тези процеси [20]. Това неравенство може да има териториални, възрастови и полово обусловени измерения, които допълнително усложняват ефективността на политиките за включване. В допълнение, ИИ предизвиква трансформация на самите трудови отношения – увеличава се делът на т.нар. „несигурна заетост“ (gig work), в която работниците са подложени на алгоритмичен контрол, липса на защита и нестабилен доход [21]. Този тип заетост поставя нови предизвикателства пред трудовото законодателство, синдикалната активност и системите за социално осигуряване, които са изградени около модела на стандартна заетост. За да се справят с тези предизвикателства, някои страни експериментират с универсални базови доходи, данъци върху роботизацията или субсидии за преквалификация, но ефективността на тези мерки остава спорна [22]. Икономическият анализ на тези политики показва, че без структурна реформа в образователните системи, трудовата мобилност и регулаторните рамки, внедряването на ИИ може да задълбочи вече съществуващите неравенства и да ограничи социалната кохезия.

ИИ и трансформацията на бизнес моделите

Приложението на ИИ води до съществени промени в бизнес моделите, като засяга не само технологичните процеси, но и фундаменталната логика на стойностното създаване, структурите на фирмените взаимодействия и формите на пазарна конкуренция. В основата на тази трансформация стои способността на ИИ да автоматизира, персонализира и оптимизира широк кръг от дейности, които досега изискваха значителни ресурси, човешки труд и време. Една от ключовите характеристики на ИИ е неговата интеграция в т.нар. алгоритмична икономика – икономическа среда, в която стойността се създава чрез анализ, предвиждане и адаптиране в реално време на потребителско поведение, търсене и производствени изходи [23]. Това позволява създаването на нов тип бизнес модели – платформи, които използват ИИ за да оптимизират логистиката, таргетират реклама, препоръчват продукти и автоматизират обслужването на клиенти [24].

В същото време традиционни индустрии като финанси, здравеопазване, транспорт и производство започват да възприемат ИИ за повишаване на ефективността, намаляване на разходите и разработване на нови услуги. В банковия сектор например ИИ се използва за управление на риска, откриване на измами, анализ на портфейли и персонализиране на финансови предложения [25]. В здравеопазването алгоритмите могат да асистират при диагностика, оптимизация на лечебни планове и предсказване на здравни резултати, като по този начин променят начина, по който се предоставя медицинска грижа [26]. В индустрията ИИ води до възникване на т.нар. „индустрия 4.0“, характеризираща се с кибер-физически системи, автономни машини и интелигентно управление на производствения процес [27]. Тези трансформации поставят нови изисквания към фирмената структура – вместо йерархични и вертикално интегрирани корпорации, се наблюдава преход към по-гъвкави, децентрализирани и мрежово организирани системи, при които данните и аналитичните възможности се пре-

вършат в основен актив. В резултат от това пазарната конкуренция се измества от традиционни форми – базирани на цена и обем – към конкуренция, основаваща се на аналитична мощ, скорост на адаптация и екосистемна интеграция. Възникват и нови форми на пазарна концентрация – компании, които контролират големи масиви от данни и имат възможност да развият собствени ИИ модели, започват да доминират в различни сектори, което поставя въпроси за справедливостта и конкурентоспособността на пазарната среда [28]. Освен това се наблюдава възход на нови бизнес модели, базирани на абонамент, freemium услуги и динамично ценообразуване, които са възможни именно благодарение на алгоритмичната способност за персонализиране и микро-сегментиране на пазара. Тези модели трансформират традиционното разбиране за стойност, лоялност на клиента и бизнес растеж.

Наред с това, ИИ променя и вътрешнофирмените процеси – от управление на човешки ресурси до логистика, прогнозиране на търсенето и стратегическо планиране. В обобщение, ИИ не само трансформира бизнес процесите, но и води до качествена промяна в икономическите логики на организациите – от продукцията към предсказание, от активи към информация, от линейна стойностна верига към платформи и екосистеми.

Геоикономически и нормативни предизвикателства

С нарастващото значение на ИИ като стратегически ресурс и генерализирана технология, неговото регулиране и геоикономическо управление се превръщат в ключови предизвикателства за държавите, международните институции и бизнеса. ИИ не съществува във вакуум – той е вграден в икономически, правни и политически структури, които определят какви ползи и рискове ще бъдат реализирани, както и кой ще ги понесе. В геоикономически план, светът е свидетел на формиране на нова технологична надпревара между глобалните сили – най-вече Съединените щати, Китай и Европейския съюз – които възприемат различни парадигми в подхода си към ИИ. Американският модел е доминиран от частния сектор, иновационни екосистеми и дерегулация, което позволява бърза комерсиализация и глобална експанзия на технологични гиганти [29]. Китай, от своя страна, интегрира ИИ в държавното планиране и индустриалната политика, съчетавайки централизирана стратегия с масови инвестиции и мобилизация на данни в рамките на авторитарна цифрова икономика [30]. Европейският съюз предлага третия път – акцентиращ върху етика, човешки права и регулация, изразен в документи като Бялата книга за ИИ и предложението за Европейски акт за изкуствен интелект [13][31]. Тези различия отразяват не само технологични стратегии, а и цивилизационни различия относно ролята на държавата, правата на индивида и границите на иновациите. Освен това ИИ създава нови форми на зависимост – страни, които нямат капацитет да разработват собствени модели или да акумулират достатъчно данни, се поставят в положение на технологическа и нормативна зависимост от външни доставчици и регулатори. Това поражда необходимост от понятието „цифров суверенитет“ – способността на една страна да определя и контролира собствените си технологични политики, инфраструктура и данни [32].

Освен геополитическите импликации, ИИ поражда и редица нормативни и етични дилеми – свързани с дискриминация, прозрачност на алгоритмите, отговорност при вземане на решения и защита на личните данни. Случаи на алгоритмично изключване, пристрастност и непрозрачност вече са документирани в различни контексти – от подбор на кандидати за работа до съдебни решения [33]. Това изисква развитие на нови правни инструменти – като изисквания за обяснимост на ИИ, меха-

низми за човешки надзор и институции за алгоритмична отчетност. Регулаторната архитектура трябва да балансира между стимулиране на иновации и защита на общественения интерес, без да създава прекомерни бариери пред малки фирми и развиващи се икономики. В допълнение възниква и риск от монополизация – големите технологични корпорации концентрират не само данни и пазарни дялове, но и способности за моделиране и разгръщане на ИИ в мащаб, което може да подкопае конкуренцията и иновационната динамика. Затова се обсъждат нови антимонополни подходи, които да адресират спецификите на платформените пазари и алгоритмичното поведение [34].

Заклучение

Икономическото приложение на ИИ представлява не просто технологичен напредък, а трансформационен процес, който променя логиката на икономическия растеж, структурите на заетостта, бизнес моделите и международната конкурентоспособност. Проведеният анализ показва, че ИИ функционира като генерализирана технология с потенциал за широко разпространение, но неговото въздействие е контекстуално обусловено и варира в зависимост от съвкупността от икономически, институционални и социални фактори, присъщи на конкретна среда. Разработката очерта необходимостта от интегриран и междусекторен подход при прилагането на ИИ, при който технологичният напредък да се съчетава с инвестиции в човешки капитал, образователни системи, социална защита и регулаторна адаптивност. Особено внимание заслужава ролята на държавата не само като регулатор, но и като активен участник в иновационния процес – чрез стратегическо планиране, публични инвестиции и подкрепа за цифрова инфраструктура [15][35].

Съществува реален риск ИИ да засили социално-икономическите неравенства – както вътре в отделните държави, така и в международен план. Затова проектирането на политики за приобщаване и справедлив преход следва да бъде ключов елемент в икономическите стратегии, свързани с ИИ. Пазарната концентрация, алгоритмичната непрозрачност и цифровата зависимост изискват новаторски подходи към конкуренцията, етиката и цифровия суверенитет [32][33][34]. В този контекст, бъдещите изследвания могат да се насочат към няколко перспективни линии: (1) сравнителен анализ на ИИ политики в страни с различни институционални режими; (2) иконометрични модели за измерване на въздействието на ИИ върху производителността и неравенството; (3) взаимодействие между ИИ и зеления преход; (4) разработване на иновационни индикатори, отразяващи социалната ползност на ИИ. Необходимо е и по-задълбочено изучаване на регионалните аспекти на ИИ – как различията в инфраструктура, пазари на труда и образователни системи определят адаптивността към ИИ и неговата икономическа възвръщаемост. Синтезирано казано, икономиката на изкуствения интелект изисква нови аналитични категории, динамичен институционален отговор и балансиран подход между ефективност и етичност.

Литература:

1. Бриньолфсон, Ерик и Макафи, Андрю. (2014). *Втората машинна епоха: труд, прогрес и просперитет във време на блестящи технологии*. Ню Йорк: Издателство Нортън.
2. Кокбърн, Ай. Ем., Хендерсън, Ребека и Стърн, Скот. (2018). *Въздействието на изкуствения интелект върху иновациите*. В: Агравал, Аджай, Ганс, Джошуа и Голд-

Международна научна конференция „Съвременни управленски практики XII“
РАЗВИТИЕТО И ОБУЧЕНИЕТО НА МЕНИДЖЪРИ И ПРЕДПРИЕМАЧИ
В ИНДУСТРИЯ 5.0

- фарб, Ейвъри (ред.). *Икономиката на изкуствения интелект: програма за изследване*. Чикаго: Издателство на Чикагския университет, стр. 115–146.
3. Аджемоглу, Дарон и Рестрѐпо, Паскуал. (2019). Изкуствен интелект, автоматизация и труд. В: Агравал, Аджай, Ганс, Джошуа и Голдфарб, Ейвъри (ред.). *Икономиката на изкуствения интелект: програма за изследване*. Чикаго: Издателство на Чикагския университет, стр. 197–236.
  4. Аджемоглу, Дарон и Рестрѐпо, Паскуал. (2018). Изкуствен интелект, автоматизация и труд. *Икономически преглед*, том 33, брой 2, стр. 197–222.
  5. Аутор, Дейвид Х. (2015). Защо все още има толкова много работни места? История и бъдеще на автоматизацията на работното място. *Икономически преглед*, том 29, брой 3, стр. 3–30.
  6. Родрик, Дани. (2021). *Честен разговор за търговията: идеи за разумна световна икономика*. Принстън: Университетско издателство на Принстън.
  7. Организация за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР). (2023). *Изкуствен интелект и икономиката*. Париж: ОИСР.
  8. Бюген, Жак и съавт. (2018). *Бележки от фронта на изкуствения интелект: моделиране на въздействието върху световната икономика*. Институт Маккинзи.
  9. Институт Маккинзи. (2018). *Изкуствен интелект: следващата цифрова граница?* Маккинзи и Ко.
  10. Франк, Морган Р. и съавт. (2019). Към разбиране на въздействието на ИИ върху труда. *Трудове на Националната академия на науките на САЩ*, том 116, брой 14, стр. 6531–6539.
  11. Вариян, Хал. (2010). Транзакции, посредничени от компютри. *Американски икономически преглед*, том 100, брой 2, стр. 1–10.
  12. Зенг, Ю и съавт. (2021). Глобалният пейзаж на талантите в областта на ИИ. *Природна машинна интелигентност*, том 3, брой 9, стр. 701–708.
  13. Европейска комисия. (2020). *Бяла книга относно изкуствения интелект – Европейски подход към съвършенство и доверие*. Брюксел: Европейска комисия.
  14. Мацукато, Мариана. (2013). *Предприемаческата държава: развенчаване на митовите за публичния и частния сектор*. Лондон: Антъм Прес.
  15. Арнц, Мелани, Грегъри, Тери и Циеран, Улрих. (2016). Рискът от автоматизация за работните места в страните от ОИСР: сравнителен анализ. *Работни документи по социална, заетост и миграция*, № 189. Париж: ОИСР.
  16. Гус, Мартин, Манинг, Алан и Саломонс, Анна. (2009). Поляризация на труда в Европа. *Американски икономически преглед*, том 99, брой 2, стр. 58–63.
  17. Бесен, Джеймс Е. (2019). ИИ и работните места: ролята на търсенето. *Работен документ № 24235*. Кеймбридж, Масачузетс: Национално бюро за икономически изследвания.
  18. Организация за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР). (2021). *Изглед за уменията 2021: учене през целия живот*. Париж: ОИСР.
  19. Юбанкс, Вирджиния. (2018). *Автоматизиране на неравенството: как високотехнологичните инструменти профилират, контролират и наказват бедните*. Ню Йорк: Сейнт Мартин Прес
  20. Де Стефано, Валерио. (2016). Възходът на работната сила на момента: труд при поискване, платформи и трудова защита. *Сравнително списание по трудово право и политика*, том 37, брой 3, стр. 471–504.
  21. Съскинд, Даниел. (2020). *Свят без работа: технологии, автоматизация и как да реагираме*. Ню Йорк: Метрополитън Букс.

22. Зубоф, Шошана. (2019). *Ерата на надзорния капитализъм: борбата за човешко бъдеще на новата граница на властта*. Ню Йорк: Пъблик Афеърс.
23. Паркър, Джефри, ван Алстайн, Маршал и Чоудъри, Санги. (2016). *Платформена революция: как свързаните пазари трансформират икономиката – и как да ги управляваме*. Ню Йорк: Нортън и Ко.
24. Гентш, Петер. (2018). *ИИ в маркетинг, продажби и обслужване: как маркетинголите без образование в наука за данни могат да използват ИИ, големи данни и ботове*. Швейцария: Спрингер.
25. Топол, Ерик. (2019). *Дълбока медицина: как изкуственият интелект може да направи здравеопазването отново човешко*. Ню Йорк: Бейсик Букс.
26. Шваб, Клаус. (2016). *Четвъртата индустриална революция*. Женева: Световен икономически форум.
27. Лий, Кай-Фу. (2018). *Свърхсили в изкуствения интелект: Китай, Силициевата долина и новият световен ред*. Бостън: Хъгън Мифлин Харкорт.
28. Езрачи, Ариел и Стъки, Морис Е. (2016). *Виртуална конкуренция: обещания и рискове на икономиката, водена от алгоритми*. Кеймбридж, Масачузетс: Харвард Юнивърсити Прес.
29. О'Нийл, Каги. (2016). *Оръжия на математическо разрушение: как големите данни увеличават неравенството и заплашват демокрацията*. Ню Йорк: Краун Пъблишинг.
30. Динг, Джефри. (2018). *Разшифроване на китайската ИИ стратегия: контекст, компоненти, възможности и последствия*. Оксфорд: Институт за бъдещето на човечеството.
31. Европейска комисия. (2021). *Предложение за регламент относно европейски подход към изкуствения интелект*. Брюксел: Европейска комисия.
32. Флориди, Лучано. (2020). *Битката за цифров суверенитет: какво е това и защо е важно, особено за ЕС*. *Философия и технологии*, том 33, брой 3, стр. 369–376.
33. Крёмер, Жак, дьо Монжъа, Йоан-Алексис и Швайцер, Хайке. (2019). *Политика на конкуренция за цифровата ера*. Брюксел: Европейска комисия.
34. Бреснъхан, Тимоти Ф. и Трейтънбърг, Мануел. (1995). *Технологии с общо предназначение: двигатели на растежа?* *Журнал по иконометрия*, том 65, брой 1, стр. 83–108.